www.nevo.co.il

תא (חי') 1001-06-21 [redacted] תוכנה בע"מ

בית משפט השלום בחיפה

ת"א 1001-06-21 גבי לי נ' קודאו תוכנה בע"מ ואח'

תיק חיצוני: 518642-02-21

לפני כבוד השופטת סיגלית מצא

התובע: [redacted]

על-ידי ב"כ עוה"ד בר אל ירון

נגד

הנתבעים: 1. [redacted]

2. [redacted]

ספרות:

יעקב שקד **סדר הדין האזרחי החדש**

שלום לרנר **דיני שטרות**

גבריאלה שלו ואפי צמח **דיני חוזים**

חקיקה שאוזכרה:

חוק החוזים (חלק כללי), תשל"ג-1973: סע' 12, 14, 14(ד), 15, 17, 18, 20, 30, 39

חוק עשיית עושר ולא במשפט, תשל"ט-1979

פקודת הנזיקין [נוסח חדש]: סע' 35, 52, 56, 63

חוק החברות, תשנ"ט-1999: סע' 308

תקנות סדר הדין האזרחי, תשע"ט-2018: סע' 74(ג), 75(2), 87(א)

חוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), תשל"א-1970

פקודת החברות [נוסח חדש], תשמ"ג-1983: סע' 139

חוק הערבות, תשכ"ז-1967: סע' 19

חוק ניירות ערך, תשכ"ח-1968: סע' 1

מיני-רציו:

* התקבלה תביעה לביצוע שטרות שהוצאו במסגרת עיסקה לרכישת מניות על-ידי הנתבע; נקבע כי הנתבע לא עמד בנטל ההוכחה המוטל עליו בהליך שטרי, וגם ההגנות מפני אכיפת עיסקת היסוד לא התקיימו.

* חוזים – ביטול – עילות ביטול

* חוזים – כפייה – אי-הוכחתה

* חוזים – עושק – אי-הוכחתו

--- סוף עמוד 2 ---

* חוזים – אי-חוקיות – טענת אי-חוקיות

* חוזים – טעות – בכדאיות העיסקה

* חוזים – ערבות – ערב יחיד

* שטרות – אוחז – חזקה

* שטרות – ביצוע שטר – התנגדות

* חברות – מניות – העברתן

* דיון אזרחי – סיכומים – אי-הגשתם

* ראיות – חזקות – הימנעות מהזמנת עד

.

תביעה שטרית שעניינה בקש לביצוע מספר המחאות לפקודת התובע המשוכות מחשבון החברה הנתבעת, כאשר הנתבע 2 חתום על ההמחאות כערב אישי. ההמחאות נמסרו לתובע במסגרת הסכם בינו לבין הנתבע, לפיו התובע מעביר את מניותיו בחברה הנתבעת לנתבע. הנתבע טען, כי ההסכם שבעקבותיו נמסרו ההמחאות נגוע באי-חוקיות ונחתם בנסיבות שכללו התנהגות פוגענית, הפעלת לחצים ומניפולציות מצד התובע, תוך ניצול מצבו הנפשי של הנתבע; אלמלא הלחצים שהופעלו, לא היה ההסכם נכרת, ובנסיבות אלה קמה לנתבע זכות לבטל את ההסכם, כך שאין לתובע עילה למימוש ההמחאות. לטענת התובע, מדובר בטעות בכדאיות העסקה מצד הנתבע, ומכל מקום, הנתבע לא עמד בנטל ההוכחה המוטל עליו במסגרת ההליך.

.

בית המשפט קיבל את התביעה ופסק כדלקמן:

בתיק לא הוגשו סיכומים על-ידי הנתבע. תקנה 74(ג) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018, קובעת כי "דין אי-הגשת סיכומי הטענות בכתב במועד, כדין אי-התייצבות לדיון". ברם, אי התייצבות הנתבע אין משמעה קבלת התביעה, אלא הרשאה לתובע להוכיח את תביעתו במעמד צד אחד, בהתאם לתקנה 75(2) לתקנות. במקרה דנן, מכיוון שמדובר בעניינו בתביעה שטרית, ומכיוון שהאחיזה בשטר די בה כדי לקיים את עילת התביעה השטרית, הרי שדי לאוחז בשטר, בענייננו התובע, לציין את עובדת אחיזתו בשטר, ואין הוא צריך לציין את העסקה בגינה קיבל את השטר. על חותם השטר מוטל הנטל להוכיח כי האוחז בו אינו רשאי לתבוע על-פיו. מכאן, שנטל ההוכחה בתביעה דנן מוטל על הנתבעים, ועליהם להוכיח את גרסתם לפיה הם פטורים מלשלם את הסכומים הנקובים בהמחאות מושא ההליך. לכן, משעה שהנתבעים לא הגישו סיכומים בתיק, ומשעה שהשטרות מושא ההליך מהווים את עילת התביעה, הרי שהתובע יצא די חובתו והוכיח את עילתו השטרית על-ידי עצם הצגת תשע ההמחאות. מכאן, שהתובע הוכיח את תביעתו, ודי בכך כדי להורות על קבלת התביעה במלואה.

לאור האמור, הדיון בטענות ההתנגדות שהועלו על-ידי הנתבעים, הוא למעלה מן הדרוש ולמען השלמת התמונה בלבד.

העיקרון לפיו "חוזים יש לקיים", ועיקרון חופש החוזים, לפיו ההתקשרות בחוזה תהא מרצון חופשי של הצדדים לו, הם שני עקרונות יסודיים בדיני חוזים. עם זאת, ייתכנו מקרים בהם תיווצר התנגשות במידה כזו או אחרת בין שני העקרונות הללו, באופן המחייב למצוא את נקודת האיזון ביניהם. כך, לפי סעיף 17 לחוק החוזים (חלק כללי), ניתן לבטל חוזה במידה שההתקשרות הייתה "עקב כפיה שכפה עליו הצד השני או אחר מטעמו, בכוח או באיום". הכפייה החוזית טעונה פירוש רחב ככוללת כל

--- סוף עמוד 3 ---

פגיעה או איום בפגיעה, בגופו של אדם, בנכסיו, בחירותו, בשמו הטוב ובמעמדו החברתי או הכלכלי, כדי לאלצו להתקשר בחוזה; מוגבל רק לכפיה "גסה", אלא גם למעשי כפיה "מעודנים" יותר. ברם, במקרה דנן הפנה הנתבע למשא ומתן עסקי, שנראה שהתנהל באופן ענייני, ולא הצביע, למעשה, על קיומו של לחץ, הפעלת כוח או איום מצד התובע. עוד יצוין, כי גם במידה ומוכחת כפיה, החוזה אינו בטל מעיקרו אלא ניתן לביטול פי על בחירתו של מי שהתקשר בכפיה; אולם הנתבעים לא הצביעו ששיגרו הודעת ביטול. מכל מקום, השתהות הנתבע בהעלאת טענת הכפייה, וביצוע התשלומים בהתאם להסכם במשך שנים, ללא כל טרוניה כלפי התובע, מרוקנת מתוכן את טענת הכפייה.

גם טענת עושק לפי סעיף 18 לחוק החוזים לא הוכחה. באשר לניצול "חולשתו השכלית או הגופנית" של הנתבע, טען הנתבע כי הוא סובל מאוטיזם מסוג אספרגר. ברם, משלא תמך הנתבע את טענותיו בדבר מצבו הרפואי בחוות דעת מומחה, כמצוות תקנה 87(א) לתקנות סדר הדין האזרחי, הרי שלא הוכיח את הלקות הנטענת על-ידו. גם לא הוכח, שתנאי ההסכם "גרועים במידה בלתי סבירה מן המקובל". על מנת להוכיח עניין זה היה על הנתבעים להצביע מהו "המקובל" ומהי "מידה בלתי סבירה". הנתבע שימש טרם חתימת ההסכם וגם לאחריה בתפקיד מנכ"ל החברה, וידע היטב את מצבה. התמורה בעד החברה כפי שנקבעה בהסכם, הגם שכיום סבור הנתבע שהיא גבוהה מידי, היות שהחברה לא הצליחה כפי שהוא ציפה, אין די בה כדי להעיד על היעדר גמירות דעת מצדו בעת חתימת ההסכם. לכל היותר מדובר ב"טעות שאינה אלא בכדאיות העסקה", כאמור בסעיף 14(ד) לחוק החוזים.

כידוע, הימנעות בעל דין מלהביא ראיה רלוונטית שהיא בהישג ידו, או להעיד עֵד רלוונטי, ללא הסבר מניח את הדעת, מקימים חזקה שאילו הראיה הייתה מוגשת, או העֵד היה מעיד, הדבר היה פועל לחובת אותו בעל דין. ככל שהראיה, או העדות, מרכזיים יותר כך יש לייחס לאי-הבאת הראיה, או לאי-זימון העד – משקל רב יותר. במקרה דנן, הימנעותו של הנתבע מלהביא לעדות את עורכי דינו דאז, וכן את הלקוחות שהיו לטענתו חשופים להתנהלותו של התובע, פועלת לחובתו, כאשר לא ניתן טעם של ממש להימנעות זו.

באשר לטענת אי החוקיות של ההסכם, ההלכה היא שהנטל הרובץ על מי שמעלה טענה זו הוא מחמיר. הנתבעים לא עמדו בנטל מחמיר זה. כך בפרט לגבי הסעיף בהסכם שעניינו רכישה עצמית של מניות החברה. אמנם טרם חקיקת חוק החברות, התשנ"ט-1999, נאסרה רכישה עצמית של מניות החברה (דהיינו, רכישת מניות על-ידי החברה מבעל מניות שלה), שכן הדבר נחשב כהפחתת הון אסורה הפוגעת ביכולתה הכלכלית של החברה (סעיף 139 לפקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג-1983). אולם, משנחקק חוק החברות החדש, הסיר סעיף 308 לחוק מגבלות בעניין, והדבר אינו נאסר באופן עקרוני, אם כי עדיין כפוף לכללי השמירה על ההון.

אין לקבל גם את טענת הנתבע כי הוא "ערב יחיד" שלא התקיימו התנאים למימוש ערבותו. "ערב יחיד" מוגדר בסעיף 19 לחוק הערבות, תשכ"ז-1967; לפי סעיף זה, לא ייחשב כערב יחיד מי שהוא בעל ענין בתאגיד, לפי הגדרת מונח זה בסעיף 1 לחוק ניירות ערך, תשכ"ח-1968. הנתבע נכנס להגדרה זו, בהיותו מנהלה הכללי של החברה הנתבעת. לא זו אף זו: הגדרת "ערב יחיד" רלוונטית רק כאשר הנושה הוא "מי שמתן הלוואות הוא במהלך עסקיו הרגיל, אף אם אינו עיסוקו העיקרי", ובמקרה דנן אין מדובר במתן הלוואה במהלך עסקיו הרגיל של התובע.

לאור האמור לעיל, התביעה נתקבלה.

פסק דין

1. לפניי תביעה שטרית.

--- סוף עמוד 4 ---

א – הרקע להליך

2. ללשכת ההוצאה לפועל בתל אביב (תיק מס' 518642-02-21) הוגשה בקשה לביצוע תשע המחאות על סך של 10,000 ₪ כל אחת, המשוכות מחשבון חברת [redacted] בע"מ (מספר חשבון [redacted] בבנק מזרחי, סניף 515) לפקודת התובע, ואלה הן ההמחאות (להלן: "ההמחאות"):

א. המחאה מספר 3181313 תאריך פירעון 20.4.2020;

ב. המחאה מספר 3181315 תאריך פירעון 20.6.2020;

ג. המחאה מספר 3181316 תאריך פירעון 20.7.2020;

ד. המחאה מספר 3181317 תאריך פירעון 20.8.2020;

ה. המחאה מספר 3181318 תאריך פירעון 20.9.2020;

ו. המחאה מספר 3181319 תאריך פירעון 20.10.2020;

ז. המחאה מספר 3183120 תאריך פירעון 20.11.2020;

ח. המחאה מספר 3181321 תאריך פירעון 20.12.2020;

ט. המחאה מספר 3181322 תאריך פירעון 20.12.2020;

3. בצד האחורי של כל אחת מן ההמחאות נכתב: **"אני, [redacted] ת.ז. ... ערב אישית להמחאה זו"**. לצד כיתוב זה מופיעה חתימת הנתבע 2, מר [redacted] (להלן: "הנתבע").

4. "[redacted] דוט נט בע"מ" הוא שמה הקודם של הנתבעת 1, אשר שמה הנוכחי הוא: "[redacted] תוכנה בע"מ" (להלן: "החברה").

5. ההמחאות סורבו על-ידי הבנק בשל הטעם: **"נה"ב-נתקבלה הוראת ביטול"** (כפי שעולה מדפי "פלט שיק ממוחשב" שצורפו להתנגדות).

6. ביום 30.5.2021 הגיש הנתבע התנגדות ללשכת ההוצאה לפועל, וזו הועברה לבית משפט זה.

--- סוף עמוד 5 ---

7. אין מחלוקת בין הצדדים כי ההמחאות נמסרו לתובע במסגרת הסכם מיום 15.4.2016 שנכרת בינו לבין הנתבע (להלן: "ההסכם"), לפיו התובע מעביר את מניותיו בחברת סרגטה ובחברת סרגטה בולגריה לנתבע, תמורת סכום כולל של 900,000 ₪, שישולם ב-90 תשלומים חודשיים בסך 10,000 ₪ כל אחד (סעיף 4.1 להסכם). בהסכם נכתב כי: **"החברה היא אשר רוכשת מניות גבי (התובע - ס.מ.) והיא אשר תישא בתשלום התמורה"** (ההסכם צורף כנספח ג' לתצהיר התובע – ת/1).

כן נקבע בסעיף 10.3 להסכם, כי:

> "החברה תמסור לגבי (התובע - ס.מ.) 90 צ'קים ע"ס 10,000 ש"ח כל אחד לחודשים עוקבים להבטחת התשלומים (בניכוי התשלומים ששולמו לפי סעיף 4.3 לעיל). משה (הנתבע - ס.מ.) יחתום כערב אישית ע"ג כל אחת מההמחאות. הצ'קים יהיו לפירעון ליום ה-20 לכל חודש."

8. בתצהיר שצורף להתנגדות טען הנתבע, כי הוא משמש כבעלים וכמנכ"ל של החברה.

כן נטען בתצהיר, שהנתבע והתובע היו בעבר בעלי מניות בחברה, אולם לאחר עסקת העברת המניות, כיום הנתבע הוא בעל המניות היחיד בחברה.

9. לטענת הנתבע בתצהירו, ההסכם בעקבותיו נמסרו ההמחאות נחתם בנסיבות שכללו התנהגות פוגענית, הפעלת לחצים ומניפולציות רבות שהפעיל עליו התובע. עקב כך נאלץ הנתבע **"לשלם לזוכה מיליוני שקלים, תמורת חברה (החייבת), שלא הייתה שווה כמעט מאומה"** (סעיף 10 לתצהיר).

לטענת הנתבע, אלמלא הלחצים שהופעלו עליו מצד התובע, לא היה ההסכם נכרת.

10. הנתבע טען, ש"ככל הנראה" הוא סובל מבעיות בתחום הנפשי, בגינן פיתח תלות נפשית כמעט מוחלטת בתובע, כאשר התובע מצדו ניצל תלות זאת בכך ש: פגע בזכויות הנתבע באמצעות החתמות על **"הסכמים מופרכים"** (סעיף 21.1 לתצהירו); נטל ממנו מאות אלפי שקלים בגין ייעוץ שכביכול סיפקה החברה שבבעלות התובע לחברה (שם, סעיף 21.2); העסיק את הנתבע **"במשכורת רעב"** (שם, בסעיף 21.3); החברה בבעלות התובע התחרתה בחברה שהייתה בבעלות משותפת של התובע והנתבע (שם, בסעיף 21.4); הנתבע ביצע **"פשעים מסוגים שונים"** (שם, בסעיף 21.5).

--- סוף עמוד 6 ---

11. לטענת הנתבע, נוכח התנהלותו של התובע והלחצים שהופעלו עליו טרם חתימת ההסכם, קמה לו זכות לבטל את ההסכם ולקבל מהתובע פיצויים, ולפיכך אין לתובע עילה למימוש ההמחאות – הן נגדו והן נגד החברה.

ב – ההליך

12. ביום 16.11.2021 התקיים דיון בהתנגדות בפני כב' הרשמת הבכירה א' הדר (כאשר הנתבעים מיוצגים). ביום 24.1.2022, לאחר הגשת סיכומים בכתב, ניתנה החלטת הרשמת הנותנת לנתבעים רשות להתגונן, בכפוף להפקדת פיקדון בסך של 60,000 ₪.

13. ביום 2.2.2022 הודיעו ב"כ הנתבעים דאז, כי הם סיימו לייצג את הנתבעים.

14. לאחר שהנתבעים הגישו (כשאינם מיוצגים) בקשה לפטור מהפקדת הפיקדון או להפחתתו (וכן שתי בקשות מתוקנות) ובקשתם נדחתה על-ידי כב' הרשמת (בהחלטה מיום 18.2.2022), הופקד ביום 22.2.2022 הפיקדון בסך 60,000 ₪, וביום 1.3.2022 נותב התיק לשמיעה בפניי.

15. ביום 22.11.2022 התקיימה בפניי ישיבת קדם משפט כשהנתבעים אינם מיוצגים, בסיומה הוריתי על השלמת ההליכים המקדמיים, על הגשת ראיות הצדדים, ונקבע מועד לשמיעת הראיות.

16. ביום 4.4.2023 הוגשו ראיות הנתבעים וביום 31.5.2023 הוגשו ראיות התובע.

17. בישיבת ההוכחות שהתקיימה ביום 3.7.2023 ביקש התובע כי הדיון יתנהל בדלתיים סגורות, אך הנתבע התנגד לכך.

לאחר שנשמעו ראיות הצדדים, הוריתי בסיום הישיבה על הגשת סיכומי טענות הצדדים בכתב.

18. ביום 5.10.2023 הוגשו סיכומי התובע, והוריתי על הגשת סיכומי הנתבעים לא יאוחר מתאריך 15.11.2023.

לאחר שהסתיים מצב החירום שהוכרז במערכת בתי המשפט, קבעתי בהחלטתי מיום 19.12.2023, כי על הנתבעים להגיש את סיכומיהם לא יאוחר מתאריך 15.1.2024.

--- סוף עמוד 7 ---

19. משלא הוגשו סיכומי הנתבעים, קבעתי בהחלטתי מיום 16.1.2023, שככל ולא יוגשו סיכומיהם עד לתאריך 1.2.2024, יהיו הם מנועים מהגשת סיכומים מטעמם.

המועד שקבעתי חלף, אך לא הוגשו סיכומים מטעם הנתבעים או בקשה להארכת מועד להגשתם.

ג – טענות הצדדים

20. להלן עיקרי טענות התובע בסיכומיו:

א. נטל ההוכחה בתיק זה עומד על כתפי הנתבע שביטל את ההמחאות.

ב. עסקת היסוד, ההסכם בין הצדדים, לא בוטלה על-ידי הנתבע.

ג. הנתבע לא הוכיח שלא היה כשיר נפשית, או שהיה תחת לחץ, עושק, או חוסר ידיעה במועד חתימת ההסכם. התובע מפנה לכך, שהנתבע שימש כמנכ"ל החברה משנת 2013, הוא ניהל כ-35 עובדים, והוא אישר כי הוא זה שחתם על הסכמים עם לקוחות החברה.

ד. במשך 4 שנים, מידי חודש, נפרעו ההמחאות שמשכה החברה לתובע מכוח ההסכם כסדרן. רק לאחר 4 שנים ניתנה הוראה לביטול יתרת ההמחאות. הנתבע במהלך עדותו לא השיב לשאלה: מדוע בוטלו השיקים רק לאחר 4 שנים?

ה. טענות ההטעיה, הכפייה והעושק של הנתבע אינן ברורות, ולא הונחה בפני בית המשפט תשתית מתאימה להוכיח יסודות עילות אלה. הנתבע גם לא נתן טעם מדוע השתהה בהעלאת הטענות משך 4 שנים.

ו. הנתבע לא הגיש חוות דעת מומחה לעניין מצבו הנפשי במועד חתימת ההסכם.

ז. הנתבע אישר כי ייצגו אותו שני עורכי דין לעניין ההסכם, אך הוא לא הזמינם לתמוך בטענותיו לעניין מצבו הנפשי במועד חתימת ההסכם.

ח. הוכח שביטול ההמחאות נבע מטעות בכדאיות העסקה מצד הנתבע, שכן כפי שעלה מעדותו של הנתבע, מעת שהחברה הועברה לבעלותו היא הפכה לכושלת ומספר העובדים בה צומצם בהדרגה.

--- סוף עמוד 8 ---

ט. הנתבע טען כי התובע אינו ישר ומניפולטיבי כחצי שנה לפני חתימת ההסכם, ומכאן שבמועד חתימת ההסכם היה הנתבע בגמירות דעת מלאה לגבי מצבה של החברה ולגבי אופיו של התובע (לפי דברי הנתבע), ולמעשה דבר לא השתנה ממועד חתימת ההסכם עד למתן ההוראה לביטול ההמחאות. זאת ועוד, הנתבע אף לא פנה לתובע בטענה כלשהי עד לביטול ההמחאות.

21. כאמור, לא הוגשו סיכומים מטעם הנתבעים, הגם שניתנה להם ארכה להגשתם (מבלי שזו התבקשה) עד ליום 1.2.2024. כן, לא הוגשה בקשה כלשהי למתן הארכה להגשת סיכומי הנתבעים.

22. עם זאת, אביא להלן את עיקרי טענות הנתבעים (שאינם מיוצגים), כפי שעלו מתצהיר עדותו הראשית של הנתבע (מוצג נ/1, שהוגש ביום 4.4.2023):

א. לטענת הנתבע, הוא סובל מאוטיזם מטיפוס אספרגר, שחומרתו קשה ביותר, הגם שהדבר אינו ניכר עליו. עד לאחרונה לא היה הנתבע מודע למצבו. כן סובל הנתבע מהפרעת אישיות דו-קוטבית קשה. לטענתו, בשל כך הוא אדם שאינו מסוגל לדאוג לעצמו, וזקוק לעזרה ולתמיכה בקבלת ההחלטות.

ב. עוד טוען הנתבע, כי עקב מגבלותיו הוא נוטה לרצות את האנשים שהיו מוכנים להיות בקשר עִמו ונמנע באופן קיצוני מכל עימות. זה היה הבסיס לניצול שחווה מצד התובע.

ג. לטענת הנתבע, עורכי הדין שייצגו אותו בעבר בהליך זה ניצלו אותו, שיקרו לו וגזלו ממנו כספים בסכומים משמעותיים, ולא עלה בידו לשתף פעולה עם עורך דין כלשהו.

ד. עוד טוען הנתבע כי התובע לוקה בהפרעת אישיות אנטי-חברתית (סוציופתיה) והוא מתנהג כ**"ברוין אלים עם נוכל-על, אמן לוחמה פסיכולוגית"** (סעיף 7 לתצהיר נ/1), והוא שואב את כל משאביו מאחרים (סעיף 10 לתצהיר) במטרה **"לעשות כסף קל"** (סעיף 11 לתצהיר).

ה. השותפות בחברת סרגטה, אותה רכשו הנתבעים מהתובע, הייתה קיימת בדמיונו של הנתבע בלבד, כשהתובע מצִדו פגע בנתבע ובחברה בכל דרך אפשרית.

--- סוף עמוד 9 ---

ו. לטענת הנתבע, הוא היה חסר ידע וניסיון מוחלט באשר לשוק הפרטי, עולם העסקים, ענף ההייטק, זכויות בעל מניות מיעוט, וזכויותיו הבסיסיות כאדם.

ז. האירועים שהיו ברקע חתימת ההסכם (רצון להשתחרר משליטת התובע, הקשר הרגשי לחברה, דרישותיו הלא סבירות של התובע, רצונם של שניים מלקוחות החברה לבצע בה השקעה, והעברת חסכונותיו האחרונים של הנתבע לחברה), כמו גם תחושתו של הנתבע שיש לו הזדמנות להיפרד מהתובע והלחץ בו היה נתון, גרמו לכך שהתובע הצליח להחתים את הנתבע על ההסכם. לטענת הנתבע, הוא חתם על ההסכם מפני שניהול משפט עם התובע "**יהווה גזר דין מוות בשבילי ו/או החברה**".

ח. לטענת הנתבע, ההתעללות הרגשית זועקת מסעיפי ההסכם: העדפת התמורה בתשלומים חודשיים; העברת האופציות של הנתבע בפרויקט APT; סעיף הסודיות שאינו נהוג בהסכמים בין שותפים בחברה זעירה; הפחתת הון אסורה בסעיף 10.3 להסכם; ויתור על טענות אי-חוקיות בסעיף 3.4 להסכם; סעיף 10.2 להסכם המתייחס לפחד של הנתבע מפני משפטים והתעמתות עם התובע.

ד – דיון והכרעה

23. הצדדים אינם חלוקים על כך, שביסוד ההליך מצוי ההסכם ביניהם מיום 15.4.2016, בגינו נמסרו ההמחאות לתובע.

24. העיקרון לפיו "חוזים יש לקיים" (pacta sunt servanda), ועיקרון "חופש החוזים", לפיו ההתקשרות בחוזה תהא מרצון חופשי של הצדדים לו, הם שני עקרונות יסודיים בדיני החוזים.

25. עם זאת, ייתכנו מקרים בהם תיווצר התנגשות במידה כזו או אחרת בין שני העקרונות הללו, באופן המחייב למצוא את נקודת האיזון ביניהם. בעניין זה אני מפנה לדבריו של כב' השופט (בדימוס) ס' ג'ובראן ב[ע"א 2409/10](#) מגורי נ' מלאכי, פסקה 29 [פורסם בנבו] (23.8.2012):

> "ברי, כי ככל שהפגם ברצון החופשי של צד לחוזה חריף יותר, כך יקטן משקל החובה לקיים את החוזה (עד לאיונה המוחלט וביטול החוזה בנסיבות מסוימות) וככל שהפגם קל יותר, כך יטה בית המשפט לקיום החוזה בהתאמות הנדרשות. לפיכך, בנסיבות שבהן נמצא כי צד כרת חוזה מבלי שגמלה בלבו ההחלטה לעשות כן, וזאת

--- סוף עמוד 10 ---

> בשל לחצים חיצוניים שאין בינם לבין מהות החוזה ולא כלום, הרי שחוזה כאמור אינו יכול לעמוד למרות עיקרון היסוד בדבר החובה לקיימו. היות וקיים קושי לגלות את שמסתתר בלבבותיהם של המתקשרים הועדף הגילוי החיצוני-האובייקטיבי של ההסכמה החוזית הסובייקטיבית, העולה מהחתימה עליו, על פני הכוונות או המחשבות העומדות מאחוריה. ואולם, הוגדרו מראש מקרים מובחנים שהמכנה המשותף שלהם, ככל שיוכחו יסודותיהם, הוא קיומה של פגיעה ברצון החופשי עובר לחתימה על החוזה. שני מקרים כאמור המופיעים ב[חוק החוזים](#) (חלק כללי), התשל"ג-1973 (להלן: חוק החוזים) הם עילת הכפייה והעושק, שבעטיין נסתרת החזקה בדבר הסכמתו הסובייקטיבית של החותם המגולמת בחתימתו ([ע"א 4839/92](#) גנז נ' כץ, פ"ד מח(4) 749, 756 (1994) (להלן: עניין גנז)), ולפיכך בנסיבות שבהן עילות אלה מתקיימות, רואים את החוזה כבר-ביטול."

26. בהתנגדות נטען, שהיות וההסכם נחתם, כך לטענת הנתבע, עקב הפעלת לחצים נפשיים ומניפולציות מצד התובע על הנתבע, עולה הדבר ל: חוסר תום לב בניהול משא ומתן לפי [סעיף 12](#)

לחוק החוזים (חלק כללי), התשל"ג-1973 (להלן: "חוק החוזים (חלק כללי)"), עושק לפי סעיף 18 לחוק החוזים (חלק כללי), כפיה לפי סעיף 17 לחוק החוזים (חלק כללי) והטעיה לפי סעיף 15 לחוק החוזים (חלק כללי). עוד נטען כי ההסכם הוא בלתי חוקי ו/או בלתי מוסרי ו/או נוגד את תקנת הציבור לפי סעיף 30 לחוק החוזים (חלק כללי). כן נטען, כי התובע פעל בחוסר תום לב בקיום החוזה לפי סעיף 39 לחוק החוזים (חלק כללי), התעשר שלא כדין על חשבון הנתבעים בניגוד לחוק עשיית עושר ולא במשפט, התשל"ט-1979 (להלן: "חוק עשיית עושר ולא במשפט"), התרשל כלפי הנתבעים בניגוד לסעיף 35 לפקודת הנזיקין [נוסח חדש] (להלן: "פקודת הנזיקין"), ביצע עוולת גזל לפי סעיף 52 לפקודת הנזיקין, עוולת תרמית לפי סעיף 56 לפקודה, והפרה חובות חקוקות לפי סעף 63 לפקודת הנזיקין, בכך שהפר הוראות מחוק החברות, התשנ"ט-1999.

27. מלבד הטענה שהתובע ניצל את מצבו הנפשי של הנתבע בעת חתימת ההסכם והפעיל עליו מניפולציות, דבר שלטענת הנתבע מבסס עושק, כפיה וניהול משא ומתן בחוסר תום-לב, הרי שלגבי שאר דברי החקיקה המנויים בהתנגדות, אין הסבר או פירוט כיצד הם רלוונטיים לענייננו, או כיצד הם מתקיימים בענייננו.

28. בנוסף נטען בהתנגדות, כי לא מתקיימים התנאים למימוש הערבות כנגד הנתבע, ולו מן הטעם שהוא "ערב יחיד" (סעיף 66 להתנגדות). עם זאת, אין פירוט מדוע לא התמלאו התנאים למימוש הערבות בנסיבות המקרה דנן.

--- סוף עמוד 11 ---

29. בתצהירו (נ/1) התייחס הנתבע לטענות עושק, כפיה, ניהול משא ומתן בחוסר תום-לב, וכן לטענה בדבר אי-חוקיות ההסכם, תוך שהוא זונח את הטענות הנוספות שהועלו בהתנגדות. כפי שציינתי, לא הוגשו סיכומים מטעם הנתבעים.

לפיכך, אדון בטענות העולות מתצהיר הנתבע ובטענה לאי-התקיימות התנאים למימוש הערבות. אולם ראשית אדון במשמעות אי-הגשת סיכומי הטענות על-ידי הנתבעים.

ד.1 – אי-הגשת סיכומי טענות על-ידי הנתבעים

30. תקנה 74(ג) לתקנות סדר הדין האזרחי, התשע"ט-2018 (להלן: "תקנות סדר הדין האזרחי") קובעת: **"דין אי-הגשת סיכומי הטענות בכתב במועד, כדין אי-התייצבות לדיון"**.

כן קובעת תקנה 75(2) לתקנות סדר הדין האזרחי, העוסקת באי-התייצבות נתבע, כי: **"לא התייצב הנתבע והתובע התייצב, רשאי התובע להוכיח את תביעתו, ויהיה זכאי לסעד שביקש לפי הראיות שהתקבלו"**.

בעניין זה כותב כב' השופט י' שקד בספרו (י' שקד, סדר הדין האזרחי החדש (מהדורה שניה, התשפ"א-2020), בעמ' 414):

> "אי התייצבות הנתבע אין משמעה קבלת התביעה, אלא הרשאה לתובע להוכיח את תביעתו במעמד צד אחד ... בית המשפט רשאי, אך אינו חייב, לפסוק את הסכום שנתבע בתביעה. גם בהיעדר ראיות מטעם הנתבע, מוקנה לבית המשפט לעולם שיקול דעת לקבוע מה הוכח לפניו, ואם הוא סבור כי תביעה היא מופרזת, אין הוא חייב לאמצה, שכן כוחו עמו לבחון מה מוכח לפניו מהותית ומה לא."

31. מכיוון שמדובר בענייננו בתביעה שטרית. ומכיוון שהאחיזה בשטר די בה כדי לקיים את עילת התביעה השטרית, הרי שדי לאוחז בשטר, בענייננו התובע, לציין את עובדת אחיזתו בשטר, ואין הוא צריך לציין את העסקה בגינה קיבל את השטר. על חותם השטר מוטל הנטל להוכיח כי

האוחז בו אינו רשאי לתבוע על-פיו (עיינו בדברי כב' השופט ב' הלוי ז"ל בע"א 333/63 שמולוביץ נ' סיקו' חברת דרום אפריקה ישראל לקונסטרוקציה, פ"ד יח(1) 550, 553 (1964)).

32. בנוסף אני מפנה בעניין זה לדבריו של פרופ' ש' לרנר ז"ל בספרו (ש' לרנר, דיני שטרות (מהדורה שניה, התשס"ז-2007), בעמ' 85):

--- סוף עמוד 12 ---

> "לרשותו של תובע שטרי עומדות חזקות ראייתיות שונות, דוגמת חזקת התמורה. מכוח חזקה זו, כאשר חלוקים הצדדים בשאלה עובדתית, כגון אם פרע הנתבע את הסכום הנקוב בשטר או שהוא פטור מלשלמו מסיבה כלשהי, על הנתבע השטרי להוכיח גרסתו. כאשר בית המשפט מתקשה להכריע בין הגרסאות הסותרות, עליו לפסוק לטובת התובע." (עיינו גם בדברי כב' השופט י' מלץ ז"ל בע"א 562/88 בן אריה נ' סופר, פ"ד מה(1) 647, 658 (1991)).

מכאן, שנטל ההוכחה בתביעה שבפניי, שהיא תביעה שטרית, מוטל על הנתבעים, ועליהם להוכיח את גרסתם לפיה הם פטורים מלשלם את הסכומים הנקובים בהמחאות מושא ההליך.

33. לכן, משעה שהנתבעים לא הגישו סיכומים בתיק, ומשעה שהשטרות מושא ההליך מהווים את עילת התביעה, הרי שהתובע יצא די חובתו והוכיח את עילתו השטרית על-ידי עצם הצגת תשע ההמחאות. מכאן, שהתובע הוכיח את תביעתו, ודי בכך כדי להורות על קבלת התביעה במלואה.

למען השלמת התמונה ולמעלה מן הדרוש, אדון גם בטענות ההתנגדות שהועלו בתצהיר עדות הראשית של הנתבע (נ/1).

ד. 2 – טענת הכפייה

34. כאמור, טענה אחת שהועלתה בתצהיר הנתבע (נ/1) היא טענת כפיית ההסכם עליו. לעניין "כפיה" קובע סעיף 17 לחוק החוזים (חלק כללי):

> "(א) מי שהתקשר בחוזה עקב כפיה שכפה עליו הצד השני או אחר מטעמו, בכוח או באיום, רשאי לבטל את החוזה.
>
> (ב) אזהרה בתום לב על הפעלתה של זכות אינה בגדר איום לעניין סעיף זה."

35. בתצהירו (נ/1) ייחס הנתבע את כפיית ההסכם ל**"דרישותי להשתחרר מהשליטה הכלכלית של גבי הלכו ונהיו זעקניות יותר ויותר, ועם חתימת המשכנתא הפכו כמעט יומיומיות. (נספח 11)"** (סעיף 28.1 לתצהיר הנתבע – נ/1).

בנספח 11 לתצהיר מופיעה הודעת דואר אלקטרוני מיום 8.5.2015 שכתב הנתבע לתובע ולאדם נוסף בשם שמוליק, וזו לשונה:

--- סוף עמוד 13 ---

> "שלום חברים.
>
> קניתי דירה.
>
> אני הולך להיות יותר לחוץ כלכלית בחודשים הקרובים. משכנתא וזהו.

וזה בהחלט הזמן לתקן עיוות ...

מבקש שמשכר יוני העלות שלי תעלה ל ..."

36. כן טען הנתבע, כי **"ההיקשרות הרגשית שלי לחברה התחזקה עם העלויות במחזורים ובמצבת כח האדם ..."** (סעיף 28.2 ל-נ/1). כן טען הנתבע, שהיקשרותו הרגשית לחברה עלתה גם לאחר מעבר החברה למשרדים חדשים בחיפה (שם, בסעיף 28.3). עוד טען, כי שני לקוחות הביעו עניין לבצע השקעה בחברה, והם הסבירו לו ש**"גבי לא טוב בשבילי"** וכי **"אני צריך להשתכר את שווי השוק שלי אחרת אין טעם שאבוא"** (שם, בסעיף 28.4).

הנתבע טען כי: **"הדרישות הישירות לכספים ופעולות לטובתו של גבי הלכו והתחזקו באופן משמעותי לאחר הפוגה של שנה וחצי ..."** (שם, בסעיף 28.5), וכי הוא היה בלחץ עקב כך והעביר את חסכונותיו האחרונים מחו"ל לחברה, כשלטענתו התובע רצה חלק מהם (שם, בסעיף 28.7).

37. בנספחים שצירף הנתבע לתצהירו (נ/1) לא מצאתי ביסוס לטענת הנתבע כי התובע הפעיל עליו לחץ כלשהו.

כך, למשל, בהתכתבות בדואר אלקטרוני (נספח 14), לאחר שהנתבע כתב שהעביר לחברה כספים מחשבונו, ביקש התובע: **"נצל את ההזדמנות ותחזיר לי את שאר החוב כלפיי בבקשה ..."**. על כך השיב הנתבע: **"תוכל לחכות עם זה עוד חודש? החוב כלפי שנינו הוא באזור ה-170K. שלי - עוד מאוגוסט. אני מחזיר חלק ממנו עכשיו וחלק ממנו אחרי המשכורות הבאות. לשיקולך - נצליח להתמודד גם אם נחזיר עכשיו אבל עדיף לרפד קצת. מקסימום נחזיר"**.

מדברים אלה **לא** עולה שהתובע הפעיל כח או איום כלשהו על הנתבע בטרם חתימת ההסכם. השיח בין הנתבע לתובע מנומס, והנתבע אף לא הכחיש את החוב לו טען התובע, אלא שהוא סבר שמבחינה עסקית ראוי לדחות חלק מן ההחזר למועד מאוחר יותר.

38. גם אם לקוחות החברה, כפי שטוען הנתבע, ייעצו לו להיפרד מהתובע, אין הדבר מהווה ראיה לכפיה מצד התובע, שכן בהתאם לפסיקה:

--- סוף עמוד 14 ---

> "... בשיטתנו המשפטית, מקום בו פלוני כרת הסכם עקב הטעיה, כפייה או עושק, אשר בוצעו על ידי צד ג', שלא מטעמו של הצד השני להסכם, לא מוקנית לפלוני הזכות לבטלו... (דברי כב' השופט י' כשר ב[רע"א 3625/23] עמותת אגודת ישיבת מדרשת פורת יוסף ירושלים נ' אחיעם, פסקה 14 [פורסם בנבו] (28.9.2023)).

דהיינו, נדרש שהפעלת הכח או האיום תהא דווקא על-ידי הצד השני להסכם (התובע בענייננו) או מי מטעמו, ולא מטעמם של צדדי ג', לקוחות החברה, שלא נטען כלל שפעלו מטעם התובע.

39. עוד טוען הנתבע, כי בתאריך 30.10.2015 דרש ממנו התובע 2 מיליון ₪ (כשהוא מפנה לנספח 15 לתצהירו – נ/1), וכשראה כי הנתבע מעונין לבצע את המכירה הוא העלה את דרישתו ל-2.5 מיליון ₪ (נספח 19 לתצהירו). לטענתו, בעודו נסער, שלח מכתב התפטרות, ממנו חזר לאחר מספר שעות (נספח 21 לתצהירו) (סעיפים 29 עד 34 לתצהירו - נ/1). לטענתו: **"אני בהיסטריה, מרגיש שיש פה סוף סוף הזדמנות להפטר מגבי - ו'מוחי קודח מרעיונות', גם ביום למחרת (נספח 22), המייל ללא תשובה וכמובן שגבי מבין שמוחי 'קודח' וטוב שכך מבחינתו"** (שם, בסעיף 35).

לטענת הנתבע, הוא פעל לקדם עסקה על מנת **"ו[להפטר מגבי"** (סעיף 36 של נ/1) ו**"אני מנסה לגרום לעסקה להסגר משני הצדדים (גבי/מני&גל), אבל ללא הצלחה"** (שם, בסעיף 37).

40. עוד טען הנתבע, כי התובע שלח לו מידי יום דרישות חדשות **"במטרה לשמור אותי ברמת לחץ גבוהה (למשל, נספח 24)"** (שם, בסעיף 38), עד שביום 22.11.2015 הוא הסכים לרכוש את חלקו של התובע (סעיף 40 לתצהירו).

לטענתו, בשלב זה היה בפאניקה וניסה להימנע מקיום הליך משפטי כנגד התובע (סעיף 50 לתצהירו).

41. אכן, בנספח 15 לתצהירו (נ/1) הציע התובע לנתבע עקרונות למכירת חלקו בחברה, אך לא מהפניה לא משתמע איום או הפעלת לחץ כלשהי.

להצעה זו השיב הנתבע בהודעת דואר אלקטרוני (נספח 16 לתצהירו):

"גבי היקר.

--- סוף עמוד 15 ---

בהמשך לשיחתנו הטלפונית: כמה מחשבות, מילים מהלב, ותכל'ס :)

בשורה התחתונה, אני רוצה פה תהליך 'fail safe'.

אני עובד פה בשיטת דובמנית, אין מה לעשות. אולי יכתבו עליה ספר יום אחד ואולי לא, אבל זה כל מה שאני יודע, לטוב ולרע. ובינתיים כפי שיש סיכוי שגם אתה תודה, זה עובד לא רע .....

זה חייב להיות 'fail safe' ולו רק משום שהנזק שעשוי להיגרם ליחסים בינינו, לבריאות הנפשית שלי, ליחסים בין החברה ללקוח החשוב ביותר שלה (ממוין לפי סדר חשיבות יורד) - גבוה מדי ואני לא מוכן לקחת אפילו 1% סיכון שהוא יגרם שאני מפקיד את הכל למצב הרוח הרגעי שלך [...]"

בהמשך הודעת הדואר האלקטרוני מציע הנתבע הצעות למכירת חלקו של התובע ל**"שני החברה האלה"** (נראה שהכוונה לשני לקוחות החברה – מני וגל).

כן הציע הנתבע לתובע למכור את חלקו בתנאים שהוא פירט בנספח 17 לתצהירו (נ/1), אך לטענת הנתבע, התובע סירב לכך.

אציין, כי התמורה שהציע הנתבע עצמו במסגרת נספח 17 גבוהה במידה משמעותית מהתמורה עליה הוסכם בסופו של דבר בהסכם, ותנאי התשלום פחות נוחים מתנאי התשלום לפי ההסכם שנחתם.

42. גם הודעת הדואר האלקטרוני מיום 1.11.2015 ששלח הנתבע לתובע (נספח 19 של נ/1), אינה מצביעה על לחץ כלשהו כלפי הנתבע, כשבהודעה זו מציע הנתבע לתובע הצעות לגבי ניהול החברה. מדברים אלה לא עולה שהנתבע היה נתון ללחץ, איום, או הפעלת לחץ כלשהי מצד התובע, אלא כי מדובר בתנאי משא ומתן רגילים, כמקובל בעולם העסקים.

בהמשך אותו היום שלח הנתבע לתובע "מכתב התפטרות" בדואר האלקטרוני (נספח 21 של נ/1), אך המכתב הוא ענייני.

אכן הוזכרו בו המילים **"לצערי הכלביה פה נסגרת"**, אך נראה שאין מדובר במילים של מי שנתון תחת הפעלת לחץ או איום מצד התובע, או במצוקה נפשית, אלא במעין דימוי למצב בו מצויה החברה ולמצב אליו סובר הנתבע שביכולתו להגיע באופן עצמאי, ללא התובע: **"לצערי הכלביה פה נסגרת - אני מוחק את התקופה הזאת מהפרוטוקול והכלב יהפוך להיות אריה, בעוד 4 חודשים"**.

--- סוף עמוד 16 ---

43. אציין, כי בנספח 24 של נ/1, אליו מפנה הנתבע בתמיכה לטענתו לדרישות חדשות מטעם התובע מידי יום במטרה להלחיצו, מבקש התובע (מהנתבע ומאדם נוסף בשם בוריס) השתתפות בהוצאות שיווק של הנתבעת (5,000 ₪ מכל אחד מהם). מדובר בדרישה בודדת שבוודאי שאין בה כדי להלחין. יתרה מכך, מתשובת הנתבע בדואר אלקטרוני לא נראה כי נלחץ מהפניה, הגם שסבר שההוצאה אינה דרושה.

44. כפי שציינתי, ביטול חוזה מחמת כפיה אפשרי במידה וההתקשרות הייתה **"עקב כפיה שכפה עליו הצד השני או אחר מטעמו, בכוח או באיום"** (סעיף 17 לחוק החוזים (חלק כללי)). בעניין זה כתבו המלומדים פרופ' ג' שלו וד"ר א' צמח בספרם (גבריאלה שלו ואפי צמח, דיני חוזים (מהדורה רביעית, 2019), בעמ' 408 [להלן: "שלו וצמח"]):

> "ניתן לבטל חוזה מחמת כפיה רק כאשר הכפייה הופעלה על המתקשר לפני כריתת החוזה וההתקשרות בחוזה הייתה עקב הכפייה."

כן רלוונטיים לענייננו הדברים הבאים (שם, בעמ' 410-411):

> "הכפייה החוזית האמורה בסעיף 17 טעונה פירוש רחב ככוללת כל פגיעה או איום בפגיעה, בגופו של אדם, בנכסיו, בחירותו, בשמו הטוב ובמעמדו החברתי או הכלכלי, כדי לאלצו להתקשר בחוזה. ברור היום כי המונח כפיה אינו מוגבל רק לכפיה 'גסה' (דוגמת פגיעה פיזית או איום בפגיעה כזו), אלא גם למעשי כפיה 'מעודנים' יותר המצמצמים את מרחב הרצון עד כדי הצדקה להתערבות בתי המשפט."

45. בענייננו הפנה הנתבע למשא ומתן עסקי, שנראה שהתנהל באופן ענייני, ולא הצביע, למעשה, על קיומו של לחץ, הפעלת כח או איום מצד התובע. יתרה מכך, בניגוד לטענת הנתבע, הוא גם לא הצביע על דרישות כספיות רבות מצד התובע, אלא על שתי דרישות בלבד (בנספח 14 ובנספח 24 לתצהירו – נ/1), שעל אחת מהן הוא כלל לא חלק, ולגבי השנייה אמנם סבר כי היא אינה נחוצה, אבל בסופו של דבר אישר אותה.

46. זאת ועוד, בין ההתכתבות אליה הפנה הנתבע בנספחים לתצהירו (נ/1) לבין החתימה על ההסכם חלפו למעלה מארבעה חודשים (ההתכתבות היא עד דצמבר 2015 והחתימה על ההסכם הייתה ביום 15.4.2016), בהם יכול הנתבע לשקול את הדברים ולהתייעץ. כמו כן, במהלך אותם החודשים שחלפו מסוף ההתכתבות ועד לחתימת ההסכם, לא הצביע הנתבע על דרישות כלשהן, ובוודאי לא על הפעלת כוח או איום, מצד התובע.

--- סוף עמוד 17 ---

הדברים מתחדדים שעה ש**"כדי להוות כפיה בגדר סעיף 17 הפגיעה או האיום בפגיעה צריכים להיות בלתי חוקיים. דעה זו מקובלת בפסיקת בית המשפט העליון ... יסוד אי-החוקיות מתמלא כאשר הפגיעה או האיום מהווים עוולה אזרחית או עבירה פלילית"** (שלו וצמח, בעמ' 416-415).

47. עוד אציין, כי במידה ומוכחת כפיה, הרי שהתרופה העומדת לנפגע היא שהוא רשאי לבטל את ההסכם, כאשר: **"חוזה שנכרת בכפיה אינו בטל מעיקרו אלא ניתן לביטול פי על בחירתו של מי**

שהתקשר בכפיה" (שלו וצמח, בעמ' 401). אולם, בענייננו, הנתבעים לא הצביעו ששיגרו הודעת ביטול כפי שמפורט בסעיף 20 לחוק החוזים (חלק כללי).

כאשר בית המשפט שאל את התובע בישיבת ההוכחות, האם הוא ביטל את ההסכם, הוא השיב בשלילה (עמ' 15 לפרוט', ש' 38-39).

כמו כן, כאשר נשאל הנתבע האם ב-4 השנים לאחר ההסכם הוא פנה לתובע בטענה כלשהי לגבי מכירת החברה, הוא השיב: **"התשובה היא לא. תפנה אתה לאדם שביצע נגדך פשע שנאה, בטובות"** (עמ' 40 לפרוט', ש' 23).

48. זאת ועוד, סעיף 20 לחוק החוזים (חלק כללי) קובע שהודעת הביטול לצד השני תהא **"במקרה של כפיה – תוך זמן סביר לאחר שנודע לו שפסקה הכפייה"**. אולם, ממועד חתימת ההסכם ועד לאפריל 2020, במשך 4 שנים (תקופה שאינה מהווה זמן סביר בנסיבות העניין), נפרעו ההמחאות, מבלי שהועלתה טענה כלשהי מצד הנתבעים.

49. כאשר נשאל הנתבע מדוע ביטל את ההמחאות רק כעבור 4 שנים מההסכם, הוא השיב כי התובע פוגע בו ומרמה אותו, ובעצם הגשת התביעה התובע **"ממש איים על חיי"** (עמ' 33 לפרוט', ש' 15-22). לדבריו כאשר הוא פעל לפי הוראות ההסכם הוא עשה זאת **"בכעס רב, קיללתי כל חודש, כן"** (שם, ש' 33).

סבורני, כי השתהות זו של הנתבע בהעלאת טענת הכפייה, וביצוע התשלומים בהתאם להסכם במשך 4 שנים, ללא כל טרוניה כלפי התובע, מרוקנת מתוכן את טענת הכפייה.

50. לפיכך, הנתבעים לא הצביעו על קיומה של כפיה בעת כריתת ההסכם.

ד.3 – טענת העושק

51. לעניין "עושק" קובע סעיף 18 לחוק החוזים (חלק כללי):

--- סוף עמוד 18 ---

> "מי שהתקשר בחוזה עקב ניצול שניצל הצד השני או אחר מטעמו את מצוקת המתקשר, חולשתו השכלית או הגופנית או חוסר ניסיונו, ותנאי החוזה גרועים במידה בלתי סבירה מן המקובל, רשאי לבטל את החוזה."

בעניין **"מצוקת המתקשר"** ביחס לנתבע, דנתי, למעשה, באשר לטענת הכפייה, ודחיתי את טענת הנתבעים כי ההתקשרות בוצעה מתוך לחץ, איום, או הפעלת כח מצד התובע.

52. באשר לניצול **"חולשתו השכלית או הגופנית"** של הנתבע, טוען הנתבע כי הוא סובל **"מאוטיזם מטיפוס אספרגר ('תפקוד גבוה מאוד'), שחומרתו קשה ביותר, וחמור מכל - היה עד לאחרונה בלתי מודע. בנוסף לכך אני סובל מהפרעת אישיות דו-קוטבית ('מאניה-דיפרסיה') קשה"** (סעיף 1 לתצהירו – נ/1).

כן אמר הנתבע בעדותו כי הוא מאובחן באופן רשמי **"עם אוטיזם AB קשה, הפרעת חרדה, הפרעה חברתית, והפרעת קשב וריכוז"** (עמ' 30 לפרוט', ש' 26-27) ונקב בשמו של הרופא שאבחן אותו (שם, ש' 27-28). כשנשאל מדוע לא צירף חוות דעת של אותו רופא, השיב הנתבע:

> "כי היא הגיעה לפני שבועיים, ההליכים האלה הם לא הוגנים, מר בר אל, זה עבירה נגדי, זה בלתי חוקי בעליל. אני מסביר לך, אתה משפטן, אני הגעתי לזה בעצמי, ולמדתי מגוגל." (שם, ש' 30-33).

53. על אף שאבחנות של אוטיזם ואישיות דו-קוטבית הן אבחנות הדורשות מומחיות, לא הגיש הנתבע חוות דעת מומחה התומכת באבחנה.

הנתבעת אמנם צירף להתנגדותו חוות דעת של הפסיכיאטר ד"ר פיוטר מלב (מיום 21.5.2021; נספח 5 לתצהיר ההתנגדות), אולם היא אינה תומכת בטענתו הנוכחית לפיה הוא לוקה באוטיזם. יותר מכך, היא אינה מתייחסת למצבו של הנתבע בעת חתימת ההסכם. זאת ועוד, ד"ר מלב לא הוזמן לעדות מטעם הנתבע וחוות דעתו לא צורפה במסגרת הראיות מטעם הנתבע.

54. תקנה 87(א) לתקנות סדר הדין האזרחי קובעת, כי: **"רצה בעל דין להוכיח עניין שברפואה, יצרף לכתב טענותיו חוות דעת של מומחה בתחום מומחיותו"**. משלא תמך הנתבע את טענותיו בדבר מצבו הרפואי בחוות דעת מומחה, הרי שלא הוכיח את הלקות הנטענת על-ידו.

--- סוף עמוד 19 ---

55. הנתבעים גם לא הוכיחו שתנאי ההסכם **"גרועים במידה בלתי סבירה מן המקובל"**. על מנת להוכיח עניין זה היה על הנתבעים להצביע **"מהו 'המקובל' ומהי 'מידה בלתי סבירה'"** (שלו וצמח, בעמ' 438). אולם, הנתבעים כלל לא טענו לגבי התנאים המקובלים הנוהגים בדרך כלל בחוזים מהסוג שאליהם משתייך החוזה מושא ההליך, ולא הביאו ראיות בעניין.

56. זאת ועוד, יש לזכור כי הנתבע שימש טרם חתימת ההסכם וגם לאחריה בתפקיד מנכ"ל החברה (עיינו: עמ' 26 לפרוט', ש' 1; בסעיף 3.1 להסכם; וכן במבוא לתצהיר ההתנגדות), כשלטענתו הוא עסק בכל ענייני החברה (עמ' 26 לפרוט', ש' 3), הוא חתם על הסכמים עם לקוחות החברה (שם, ש' 12-13), הוא הציג את מצב החברה בפני משקיעים פוטנציאליים (עמ' 27 לפרוט', ש' 13-16), ולדבריו הוא התמצא באופן מוחלט בענייני החברה: **"עד היום, אני זוכר כל מפתח, כמה הוא הרוויח בחודש הראשון, כמה עלה כל פרויקט, איזה שורות קוד, איזה טכנולוגיה בוצעה שמה ..."** (עמ' 26 לפרוט', ש' 24-26).

כן אמר הנתבע בעדותו, שטרם חתימת ההסכם, בשנת 2014, היו לחברה כ-35 עובדים, שהוא היה אחראי על כולם (עמ' 26 לפרוט', ש' 4-8).

57. כאשר נשאל הנתבע האם בארבע השנים בין חתימת ההסכם לבין ביטול ההמחאות גילה עובדה חדשה אשר השפיעה על רצונו לקנות את החברה, הוא השיב:

> "ת: כן, כמובן.
> ש: מה?
> ת: שהוא דפק אותי כל הזמן, מה שלא הבנתי, בזמן.
> ...
> ש: האם יש משהו, מידע, עובדה, עובדה, לא?
> ת: לא, אין עובדה, אין עובדה." (עמ' 41 לפרוט', ש' 38 עד עמ' 42, ש' 5; ההדגשה שלי – ס.מ.).

דהיינו, הנתבע ידע היטב מה היה מצב החברה בעת חתימת ההסכם, היה בקיא בכל ענייניה, אולם בדיעבד, סבר שאין מדובר בעסקה שהייתה כדאית לו, כאשר אישר שלאחר חתימת ההסכם פחת בהדרגה מספר העובדים בחברה (עמ' 39 לפרוט', ש' 38 עד עמ' 40, ש' 8).

התמורה בעד החברה כפי שנקבעה בהסכם, הגם שכיום סבור הנתבע שהיא גבוהה מידי, היות והחברה לא הצליחה כפי שהוא ציפה, אין די בה כדי להעיד על היעדר גמירות דעת

--- סוף עמוד 20 ---

מצדו בעת חתימת ההסכם. לכל היותר מדובר ב**"טעות שאינה אלא בכדאיות העסקה"** (סעיף 14(ד) לחוק החוזים (חלק כללי)), שאינה מהווה טעות או הטעיה לפי סעיפים 14 ו-15 לחוק החוזים (חלק כללי).

58. כאשר נשאל הנתבע על-ידי בית המשפט מה גרם לו לבטל את ההמחאות, הוא השיב:

> "בשנת 2020, הטריגר היה, שהוא הפקיד צ'ק כפול, הפקיד צ'ק פעמיים. קודם כל, במקביל, אני רואה את כל העבודות שלי, באתר שלו, ואז ראיתי, שהוא מפקיד לי שני צ'קים." (עמ' 33 לפרוט', ש' 8-10).

מכאן כי לדברי הנתבע עצמו הטעם לביטול ההמחאות לא היה כי סבר שההסכם נחתם תחת "כפיה" או מחמת "עושק", אלא טעם שונה לחלוטין: **"הפקיד צ'ק פעמיים"** (בשולי הדברים אעיר, כי הנתבעים לא הביאו כל ראיה לטענה לכך שהתובע **"הפקיד צ'ק פעמיים"**).

59. בנוסף, יש ליתן את הדעת לכך שבמועד חתימת ההסכם היה הנתבע מיוצג על-ידי שני עורכי דין (עיינו בעדותו בעמ' 27 לפרוט', ש' 36-37), כשלדבריו עורכי הדין היו עו"ד גד מינא (שכיום מכהן כשופט) ועו"ד עופר דוידוב (עמ' 28 לפרוט', ש' 5-8).

60. כשנשאל הנתבע מדוע לא הזמין את עורכי הדין על מנת שיעידו על מצבו הנפשי בעת חתימת ההסכם, הוא השיב: **"משום שהם אינם פסיכולוגים"**. כן היו לו טענות כנגד התנהלות עורכי דינו דאז (עמ' 29 לפרוט', ש' 10-20).

בהמשך, כאשר נאמר לנתבע שגם מי שאינו פסיכולוג יכול להבחין באדם שמבחינת מצבו הנפשי אינו כשיר להחליט, ולכן עולה שוב השאלה מדוע לא הזמין לעדות את עורכי דינו, השיב הנתבע: **"לא צריך להביא אותו, רואים שהייתי ילד בטראומה, שלא מסוגל לקבל החלטות בעצמו, מהמיילים, וזה הזוועה בהליך הזה, רק שקרים, לעומת 1000 ראיות, זה בושה וחרפה למדינה הזאת בכלל"** (עמ' 30 לפרוט', ש' 17-19).

61. כאן ראוי להזכיר את ההלכה, לפיה הימנעות בעל דין מלהביא ראיה רלוונטית שהיא בהישג ידו, או להעיד עֵד רלוונטי, ללא הסבר מניח את הדעת, מקימים חזקה שאילו הראיה הייתה מוגשת, או העֵד היה מעיד, הדבר היה פועל לחובת אותו בעל דין. ככל שהראיה, או העדות, מרכזיים יותר כך יש לייחס לאי-הבאת הראיה, או לאי-זימון העד – משקל רב יותר (עיינו: ע"א 548/78 שרון נ' לוי, פ"ד לה(1) 736, 760 (1980); ע"א 465/88 הבנק למימון ולסחר בע"מ נ' מתתיהו, פ"ד מה(4) 651, 658 (1991)).

--- סוף עמוד 21 ---

62. בענייננו הימנעותו של הנתבע מלהביא לעדות את עורכי דינו דאז, וכן את הלקוחות (מני וגל), שלטענתו הביעו תחילה רצון לרכוש את חלקו של התובע בחברה והיו לטענתו חשופים להתנהלותו של התובע, פועלת לחובתו, כאשר לא ניתן מצדו טעם של ממש להימנעותו מלבקש לזמנם לעדות.

63. מורם מהאמור עד כה כי לא עלה בידי הנתבע להוכיח עושק בכריתת החוזה.

64. אציין בשולי הדברים, כי בדומה ל"כפיה" גם במקרה של "עושק", במידה והוא אכן מתקיים, רשאי הנפגע לשלוח הודעת ביטול תוך זמן סביר לאחר שנודע לו על עילה זו. אולם, כאמור כבר לעיל, הנתבעים לא שיגרו לתובע הודעה על ביטול ההסכם.

ד.4 – טענת חוסר תום לב במשא ומתן

65. לגבי טענת חוסר תום לב במשא ומתן קובע סעיף 12 לחוק החוזים (חלק כללי):

> "(א) במשא ומתן לקראת כריתתו של חוזה חייב אדם לנהוג בדרך מקובלת ובתום לב.
>
> (ב) צד שלא נהג בדרך מקובלת ולא בתום-לב חייב לצד השני פיצויים בעד הנזק שנגרם לו עקב המשא ומתן או עקב כריתת החוזה, והוראות סעיפים 10, 13 ו-14 לחוק החוזים (תרופות בשל הפרת חוזה), תשל"א-1970, יחולו בשינויים המחויבים."

66. טענות הנתבעים בעניין זה הן טענות הדומות לטענות שנטענו לגבי "כפיה". כעולה מהדיון בטענות לעילת ה"כפיה", לא מצאתי להן בסיס בדין או בעובדות. לפיכך, אני דוחה את טענות הנתבעים, גם ככל שהן מתייחסות לטענת חוסר תום לב בעת ניהול משא ומתן לקראת חתימת ההסכם.

ד.5 – טענת אי חוקיות החוזה

67. באשר לטענה בדבר אי-חוקיות ההסכם קובע סעיף 30 לחוק החוזים (חלק כללי):

> "חוזה שכריתתו, תכנו או מטרתו הם בלתי חוקיים, בלתי מוסריים או סותרים את תקנת הציבור – בטל."

68. ההלכה היא שהנטל הרובץ על מי שמעלה טענה בדבר אי-חוקיות בהסכם הוא מחמיר, כפי שכתב כב' השופט ד' לוין ז"ל בע"א 335/78 שאלתיאל נ' שני, פ"ד לו(2) 151, 156 (1981):

--- סוף עמוד 22 ---

> "ההלכה היא מחמירה וקובעת, על דעתם של רבים משופטי בית המשפט העליון, כי בעל דין, המעלה טענת אי-חוקיות, חייב להוכיחה. 'מי שטוען אי-חוקיות, עליו להוכיח על-ידי ראיה נוספת כי אמנם התכוונו הצדדים או אחד מהם לרמות את שלטונות המס' (ע"א 874/75 הנ"ל, בעמ' 335 וכן ע"א 359/79, 365, בעמ' 711; ע"א 311/78 ורבים אחרים). אכן, יש שמצויות בידי בעל הדין ראיות נחרצות לכוונה הבלתי חוקית שבחוזה, כגון, למשל, כאשר תוך כדי מימוש החוזה מוגש לשלטונות המס דיווח כוזב, המתבסס על החוזה המטעה, בדבר סכום העסקה ..."

69. הנתבע טען בתצהירו (בסעיפים 54.5 עד 54.7 של נ/1) כי ההסכם אינו חוקי בנקודות הבאות:

א. סעיף 3.4 להסכם, במסגרתו נדרש הנתבע לוותר על טענת אי-חוקיות בכל הקשור לחברה ופעילותה.

ב. סעיף 10.2 להסכם, שלטענת הנתבע מתייחס "למשפטופוביה". עוד טען הנתבע כי סעיף מסוג זה אינו נפוץ בהסכמים מעין אלה.

ג. סעיף 10.3 להסכם, המחריג את תחולת החוק. לדברי הנתבע מדובר בהפחתת הון אסורה.

70. בסעיף 3.4 להסכם נכתב, כי הנתבע **"מוותר בזאת על כל טענת אי התאמה ו/או אי חוקיות, בכל הקשור לחברה ופעילותה ..."**. אכן, יש להביע תמיהה על הנקיטה בלשון **"אי חוקיות, בכל הקשור לחברה ופעילותה"**. יחד עם זאת, הנתבע העיד כי הוא היה בקיא היטב במצבה של החברה טרם חתימת ההסכם (עיינו בעדותו בעמ' 26-27 לפרוט'). משכך, ברי שהיה מודע לכל הקשור לפעילות החברה. לפיכך, הנתבעים לא עמדו בנטל המחמיר להצביע על אי-חוקיות בסעיף זה.

71. בסעיף 10.2 להסכם נכתב:

> "מוסכם בזאת כי לאור העובדה שמניות גבי עוברות למשה במועד חתימת הסכם זה ו/או המועד הקובע ואילו התמורה משולמת לשיעורין, אין למשה זכות לקזז ו/או לעכב תשלומים ללא צו מתאים ואישורו של בית המשפט. עיכוב תשלומים ו/או אי תשלום במועדים כקבוע בהסכם זה יהווה הפרה יסודית של ההסכם".

--- סוף עמוד 23 ---

לא מצאתי ממש בטענת הנתבעים בדבר אי-חוקיות הסעיף, במיוחד נוכח הנטל המחמיר בעניין. הטענה ל"משפטו-פוביה" כלל אינה מובילה לאי-חוקיות. זאת ועוד, בניגוד לטענתו, הנתבע הוכיח שאינו נרתע מלנהל הליכים משפטיים כפי שניהל במסגרת הליך זה, וכפי שהוא מנהל במסגרת הליך נוסף שהוגש בגין המחאות נוספות שניתנו בהתאם להסכם מושא הליך זה (ת"א (שלום חי') 31852-02-23 [פורסם בנבו] הקבוע אף הוא בפניי).

72. בסעיף 10.3 להסכם נכתב: **"מוסכם בין הצדדים במפורש כי במידה ומשה, החברה, או צד ג' כלשהו יעלה טענה כי רכישת מניות גבי על-ידי החברה עלולה להתפרש כהפחתת הון אסורה – כי אז ישפה משה את גבי בגין נזק שיגרם לו בעניין זה ..."**.

דומה, שהנתבעים לא עמדו בנטל המחמיר להצביע שסעיף זה נגוע באי-חוקיות.

אציין, כי טרם חקיקת חוק החברות, התשנ"ט-1999 נאסרה רכישה עצמית של מניות החברה (דהיינו, רכישת מניות על-ידי החברה מבעל מניות שלה), שכן הדבר נחשב כהפחתת הון אסורה הפוגעת ביכולתה הכלכלית של החברה (סעיף 139 לפקודת החברות [נוסח חדש], התשמ"ג-1983). אולם, משנחקק חוק החברות, התשנ"ט-1999, הסיר סעיף 308 לחוק מגבלות בעניין, והדבר אינו נאסר באופן עקרוני. ואולם, עדיין רכישה עצמית של מניות על-ידי חברה כפופה לכללי השמירה על ההון, כפי שהם מפורטים בפרק השני לחלק השביעי של חוק החברות (עיינו בדברי כב' השופט א' שטיין בע"א 9308/20 פקיד שומה עכו נ' בית חוסן בע"מ, פסקאות 27-29 [פורסם בנבו] (13.2.2023) [דבריו אלה נאמרו במסגרת הרקע לפסק הדין, ולא בסוגיה בה נחלקו חברי המותב]; כן עיינו בדברי כב' השופטת י' ייטב בע"מ (מחוזי ב"ש) 38294-02-19 סיידה נ' פקיד שומה באר שבע, פסקה 27 [פורסם בנבו] (26.9.2021)).

73. בענייננו, לא עלה בידי הנתבעים להצביע על כך שבעצם הניסוח (בסעיף 10.3 להסכם) קיים אי-חוקיות. הדברים מתחדדים נוכח הנטל המחמיר בעניין והדרישה להבאת ראיות נחרצות לכוונה הבלתי חוקית.

74. נוכח המפורט לעיל, אני דוחה את טענת אי-חוקיות ההסכם שהעלו הנתבעים.

ד.6 – הטענה בדבר היות הנתבע "ערב יחיד"

75. טענה נוספת שהועלתה בהתנגדות היא היות הנתבע "ערב יחיד" שלא התקיימו התנאים למימוש ערבותו.

76. "ערב יחיד" מוגדר בסעיף 19 לחוק הערבות, התשכ"ז-1967 (להלן: "חוק הערבות") כך:

--- סוף עמוד 24 ---

> "'ערב יחיד' – מי שאינו תאגיד, ולמעט בן זוג של החייב או שותפו של החייב, בין בשותפות רשומה ובין בשותפות שאינה רשומה; היה החייב תאגיד, לא ייחשב כערב יחיד גם מי שהוא בעל ענין בתאגיד; לעניין זה, 'בעל ענין בתאגיד' – כהגדרת 'בעל ענין' בתאגיד, בחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968;"

בהתאם לסעיף 1 לחוק ניירות ערך, התשכ"ח-1968, "בעל עניין בתאגיד" הוא:

> "מי שמחזיק בחמישה אחוזים או יותר מהון המניות המונפק של התאגיד או מכוח ההצבעה בו, מי שרשאי למנות דירקטור אחד או יותר מהדירקטורים של התאגיד או את מנהלו הכללי, מי שמכהן כדירקטור של התאגיד או כמנהלו הכללי, או תאגיד שאדם כאמור מחזיק עשרים וחמישה אחוזים או יותר מהון המניות המונפק שלו, או מכוח ההצבעה בו, או רשאי למנות עשרים וחמישה אחוזים או יותר מהדירקטורים שלו ...".

77. בענייננו, הנתבע כיהן במועד חתימת ההסכם, ועדיין מכהן, כמנהל הכללי של התאגיד הנתבע – החברה (עיינו: בעמ' 26 לפרוט', ש' 1; בסעיף 3.1 להסכם; וכן במבוא לתצהיר ההתנגדות), והחזיק ב-49.9% ממניות החברה במועד חתימת ההסכם (עיינו בסעיף 25.3 לתצהיר ההתנגדות). משכך, הנתבע אינו עונה על הגדרת "בעל עניין בתאגיד". משכך, הנתבע אינו נכנס להגדרת "ערב יחיד" לפי סעיף 19 לחוק הערבות, שכן: **"לא ייחשב כערב יחיד גם מי שהוא בעל ענין בתאגיד"** (ההדגשה שלי – ס.מ.).

78. בנוסף, הואיל והגדרת "ערב יחיד" רלוונטית רק כאשר הנושה הוא **"מי שמתן הלוואות הוא במהלך עסקיו הרגיל, אף אם אינו עיסוקו העיקרי"**, ובענייננו אין מדובר במתן הלוואה במהלך עסקיו הרגיל של התובע, הרי שגם מטעם זה היא אינה חלה בענייננו של הנתבע.

79. לפיכך, הגדרת "ערב יחיד" אינה רלוונטית לנתבע, ולכן אני דוחה את הטענה בעניין זה.

80. בטרם סיום אציין, כי בדיון בו נשמעו הראיות הוצע לנתבע מינוי אפוטרופוס לדין (עמ' 34 לפרוט', ש' 11). כן הוצע ליתן לו ארכה **"על מנת שימצא מישהו שייעץ לו, בין אם זה עוה"ד, בין אם זה חבר, בין אם זה מישהו אחר שאתה סומך עליו ..."** (עמ' 42 לפרוט', ש' 33-36), וכן הוסברו לו הדברים בהרחבה (עמ' 43-47), אך הנתבע לא הביע את הסכמתו לכך, וטען ש**"היום אני כשיר"** (עמ' 32 לפרוט', ש' 26).

ה – סיכום

--- סוף עמוד 25 ---

81. הואיל ומדובר בתביעה שטרית, בה נטל ההוכחה מוטל על הנתבעים, משעה שלא הוגשו סיכומי טענות מטעמם, והואיל שהתובע הוכיח את עילתו השטרית על-ידי הצגת ההמחאות מושא ההליך – הרי שדין התביעה השטרית להתקבל במלואה.

דין התביעה להתקבל גם נוכח דחיית הטענות שהעלה הנתבע בתצהירו לגופן (כפיה, עושק, חוסר תום לב במשא ומתן והיותו "ערב יחיד").

82. נוכח קבלת התביעה, אני מורה ל**מזכירות בית המשפט** להעביר את הפיקדון בסך 60,000 ₪ (שהופקד על-ידי הנתבע ביום 22.2.2022), על פירותיו לידי ב"כ התובע, עו"ד בר אל ירון, עבור התובע, וזאת על חשבון סכום ההמחאות מושא הליך זה.

83. אני מחייבת את הנתבעים, ביחד ולחוד, לשלם לתובע, באמצעות בא כוחו, את תמורת יתרת ההמחאות מושא הליך זה (לאחר ניכוי סכום הפיקדון) וזאת **בתוך 40 יום מהיום**, שאם לא כן ישופעלו ההליכים בתיק הוצאה לפועל מס' 518642-02-21.

במידה וההליכים ישופעלו, על ב"כ התובע לעדכן את תיק ההוצאה לפועל בפסק דין זה ולהקטין את החוב (בשל הפיקדון שחולט).

84 . בנוסף, הנתבעים יישאו, ביחד ולחוד, בשכר טרחת ב"כ התובע בהליך שבפניי בסכום כולל של 8,000 ₪, שישולם **תוך 40 יום מהיום**, שאם לא כן יישאו הפרשי הצמדה וריבית כדין.

המזכירות תמציא את פסק הדין לנתבע בעצמו ולב"כ התובע ותסגור את התיק.

-

ניתן היום, ד' אדר א' תשפ"ד, 13 פברואר 2024, בהעדר הצדדים.

סיגלית מצא 54678313
נוסח מסמך זה כפוף לשינויי ניסוח ועריכה

בעניין עריכה ושינויים במסמכי פסיקה, חקיקה ועוד באתר נבו – הקש כאן

-